

ВНЕСОК ПРОФЕСОРА Ю. В. БУДЬОННОГО В АГРОНОМІЧНУ НАУКУ І ПРАКТИКУ

Протягом 150-річної історії як самостійного підрозділу, на кафедрі землеробства (нині кафедра землеробства та гербології ім. О.М. Можейка) започатковано діяльність двох наукових шкіл, які продовжують свою роботу донині.

Фундаментальна теоретична та практична підготовка наукових здобутків професорів П.В Будріна та П.Ф. Баракова здійснила вагомий внесок у створенні на початку ХХ ст. **школи наукових основ систем землеробства і обробітку ґрунту** академіком Борисом Миколайовичем Рожественським.

Початок діяльності цієї школи на початку ХХ століття пов'язаний з активним впровадженням на базі новоствореної Харківської обласної сільськогосподарської станції (нині Інститут рослинництва ім. В.Я. Юр'єва) дослідницьких напрямків, спрямованих на всебічну оцінку та розроблення складових частин систем землеробства. Значний внесок Б.М. Рожественський вклав у розвиток дослідної справи, заклавши принципи створення програм і методики стаціонарних польових дослідів.

Серед ключових питань школи наукових основ систем землеробства і обробітку ґрунту академіка Б.М. Рожественського, який протягом 1934–1941 рр. одночасно завідував кафедрою землеробства Харківського сільськогосподарського інституту, були:

- 1) вивчення комплексної дії агроприйомів для отримання високих урожаїв сільськогосподарських культур;
- 2) обґрунтування досвіду передовиків рільництва;
- 3) вивчення травопільної системи землеробства в Україні;
- 4) вивчення попередників сільськогосподарських культур;
- 5) перевірка прийомів обробітку чорноземних ґрунтів, у тому числі мінімальних технологій І.Є. Овсинського.

Головним надбанням цієї школи є розробка принципів поєднання окремих складових в адаптовану до ґрунтово-кліматичних умов систему землеробства на основі науково-обґрунтованих сівозмін, диференційованого обробітку ґрунту та врахування всебічної сортової технології польових культур, яких дотримується широке коло послідовників до теперішнього часу.

Саме академік Б.М. Рожественський спрямував зусилля на підготовку висококваліфікованих науковців. Одним з багатьох яскравих послідовників є професор О.Ф. Глянецв, під керівництвом якого розпочали свою наукову діяльність відомі вчені академік Євген Макарович Лебідь і член-кореспондент НААН України Юрій Васильович Будьонний.

1 жовтня 2022 р. відзначено 90 років від дня народження видатного вченого в галузі агрономії, наставника і педагога, члена-кореспондента НААН України, професора, доктора сільськогосподарських наук **Юрія Васильовича Будонного (1932–2006)**. Весь його життєвий шлях – це приклад самовідданості науці, практиці, освіті, родині, суспільству та здоровому образу життя.

З 1989 р. по 2006 р. завідувач кафедри землеробства член-кореспондент НААН України з 1993 р. професор Ю.В. Будонний продовжив розвиток досягнень школи наукових основ систем землеробства і обробітку ґрунту.

Науковому та життєвому досвіду Юрія Васильовича передували навчання в Кучеровському сільськогосподарському технікумі Курської області та агрономічному факультеті Харківського сільськогосподарського інституту ім. В.В. Докучаєва, два роки виробничого досвіду.

Починаючи з аспірантської підготовки (1960–1963 рр.) під керівництвом професора О.Ф. Глянцева в Українському науково-дослідному інституті рослинництва, селекції та генетики ім. В.Я. Юр'єва, він пройшов шлях від науковця до керівника провідним відділом цієї установи, а в подальшому завідувача кафедри землеробства ХНАУ ім. В.В. Докучаєва.

У 1963 р. Ю.В. Будонний захистив кандидатську дисертацію на тему «Совершенствование химических средств борьбы с сорняками в посевах кукурузы в сочетании с механическими», у 1988 р. – докторську дисертацію «Интенсификация технологии выращивания озимой пшеницы в условиях Левобережной Лесостепи УССР».

За багаторічну науково-виробничу і педагогічну діяльність, професор Ю.В. Будонний став провідним фахівцем з землеробства, розробником державних програм і наукових основ систем землеробства для окремих регіонів і країни в цілому. За роки роботи на кафедрі землеробства значний його внесок було вкладено для поширення і удосконалення теоретичних основ обробітку ґрунту, сівозмін, удобрення та комплексного захисту основних польових культур, адаптованих до умов нестійкого та недостатнього зволоження. Головним досягненням професійної діяльності професора Ю.В. Будонного та його численних послідовників є активне впровадження і підтвердження наукових досліджень у виробництві, обсяг яких сягав лише в Харківській області майже всієї площі ріллі сільськогосподарських підприємств.

Під його керівництвом і безпосередньою участю розроблено і широко запроваджено в Лісостепу України інтенсивні технології вирощування озимих зернових культур, кукурудзи, соняшника, сої. Зокрема у співпраці з всесвітньо відомою компанією «Монсанта» розроблено гребеневу технологію

вирощування кукурудзи, соняшнику, сої. Одним з перших він вивчив і запропонував до широкого впровадження найбільш раціональні системи застосування гербіцидів і ретардантів у посівах зернових культур, цукрового буряка, гороху та соняшнику.

У 1993 р. за підсумками своєї багатогранної діяльності професор Ю.В. Будьонний був обраним членом кореспондентом УААН. За всіма ознаками ним започатковано нові наукові напрямки, що можуть вважатися повноцінними показниками власної наукової школи. Серед кола питань, що вирішуються численними вихованцями Ю.В. Будьонного, є багаторічні дослідження з актуальних проблем сучасного землеробства: мінімалізація обробки ґрунту, оптимізація структури посівних площ і сівозмін у господарствах різних форм власності, інтенсивні ресурсозберігаючі, екологічнобезпечні технології вирощування польових культур. Ним уперше було запропоновано і впроваджено через рекомендації розподіл технологій вирощування культур за ступенем інтенсифікації на інтенсивні, ресурсозберігаючі та адаптивні. Ю.В. Будьонний є одним з головних розробників «Концепції системи землеробства у Харківській області на 2001–2005 рр.» (2001 р.), «Науково обґрунтованої системи землеробства Харківської області» (1988 р.) і «Системи ведення сільського господарства Харківської області. Комплексна програма розвитку сільського господарства Харківської області у 2001–2005 роках та на період до 2010 р.» (2001 р.). Загалом ним опубліковано близько 300 наукових праць, серед яких 11 монографій, 27 рекомендацій, 2 стандарти.

Цінність наукових праць і розробок професора Ю.В. Будьонного полягає у тому, що їх основою є комплексний підхід, системний метод моделювання функціональних систем життєзабезпечення вирощуваних культур на всіх етапах органогенезу з урахуванням їх біологічних особливостей, сорту (гібриду), а також конкретних екологічних умов кожного поля. В цілому це відображається сучасним напрямком розробки заходів розширеного відтворення родючості ґрунтів, збереження екологічної рівноваги на основі застосування адаптивних, інтенсивних, ресурсозберігаючих технологій вирощування польових культур.

Професор Ю.В. Будьонний протягом своєї професійної діяльності здійснив підготовку цілого ряду послідовників, що стали повноцінними дослідниками високої кваліфікації. Серед них доктор с.-г. наук В.С. Зуза, два кандидати с.-г. наук, що в подальшому здобули ступінь доктора наук (О.Ю. Леонов і М.В. Шевченко), тривалий час продуктивно співпрацював з ним нині провідний вчений-рослиник професор С.І. Попов. Окрім цього здобули ступінь кандидата наук ще дев'ять аспірантів і здобувачів, підготовлено п'ять докторів філософії для країн далекого зарубіжжя.

До 90-річного ювілею від дати народження, численний колектив послідовників члена-кореспондента НААН України, професора, доктора с.-г. наук Юрія Васильовича Будьонного прийшов із неоціненними здобутками агрономічної науки та стаціонарними дослідками, які примножувалися і розвивалися цим видатним вченим і наставником.

Завідувач кафедри
доктор сільськогосподарських наук, професор М.В. Шевченко